

УДК 342.72/.73

Островська Б. В. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри права Київського національного лінгвістичного університету, м. Київ

ПРАВО БУТИ ЛЮДИНОЮ

Крізь призму міжнародних документів у контексті прав людини досліджено сутність понять «людина» як біологічної та соціальної істоти, поняття «життя людини» та реалізацію її фундаментального права на життя. Констатовано нагальність розроблення однозначного визначення поняття «людина» на засадах об'єктивних наукових відомостей, які мають бути основою міжнародного законодавства. Обґрунтовано, що це дасть змогу уникнути розбіжностей у його тлумаченні та розв'язати актуальні проблеми, пов'язані з правом на життя.

Ключові слова: людська істота, людина, особа, права людини, життя, право на життя.

Поняття людини є фундаментальним для багатьох наук, зокрема права. Воно постає основою всіх міжнародно-правових актів як універсального, так і регіонального рівня (конвенцій, декларацій, резолюцій тощо). Таким чином, у контексті теорії права поняття «людина» (як біологічна і соціальна істота) має бути точно й однозначно визначено. У міжнародному праві не існує уніфікованого визначення цього терміна, що надає можливість на рівні національного законодавства довільно його трактувати. З огляду на це, врегулювання на міжнародному рівні єдиної термінології допоможе уникнути наявних на національному рівні розбіжностей з метою вирішення багатьох проблемних питань, що стосуються прав людини.

У документах, присвячених визначенню прав людини, вжито різні терміни для позначення зазначеного поняття. Вони визначають людину як «human», «human being» у значенні людської істоти (біологічна категорія) та «person» у значенні людини як особи, частини соціуму (соціальна, філософська

категорія). Отже, термін «human» відображає біологічну сутність людини, а «person» – соціальну.

Для визначення поняття «людина» як представника біологічного виду *homo sapiens* (від лат. – людина розумна) роду *homo* (від лат. – люди) вживають науковий термін «human being». Тобто термін «human being» охоплює поняття «being» (істота), яка є «human», а отже «human» є тотожним «human being».

Термін «person» також тотожний «human», адже його можна вживати лише до представника людського роду, тому що не кожна істота («being») є людиною. Однак іноді поняття «person» частіше ототожнюють з поняттям «особа», ніж «людина», наближаючи його за змістом до поняття «особистість» («personality»).

Людина переважно стає соціальною істотою від народження, однак це не є підставою позбавлення її основних прав як людини, зокрема права на життя. Для того, щоб стати особистістю людині потрібно набути певний життєвий досвід. Окрім цього, особистістю може стати лише людина як окремий представник людського роду, тобто особистість розвивається лише з людини. Варто зауважити, що не тільки «особи» («особистості») мають право на захист згідно з законом своїх прав людини. Це пов'язано з тим, що цінність життя людини не залежить від її здібностей (вроджених або набутих), а тому держава має їх однаково захищати.

Загалом «human» і «person» – це взаємозамінні поняття. Проте термін «human person» також вживають у значенні «людська особистість». Це підтверджує те, що будь-яка, особистість передусім є людиною.

У Загальній декларації прав людини від 10 грудня 1948 року наведено такі формулювання, що стосуються людини: «на основі визнання гідності, яка властива всім членам *людської сім'ї*» («all members of the *human family*») – преамбула; «*всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах*» («*all human beings are born free and equal in dignity and rights*») – ст. 1 (курсив наш. – Б. О.) [1].

У Міжнародному пакті про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 року проголошено, що «*кожна людина має невід'ємне право на життя*. Це право охороняється законом. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя» («*Every human being has the inherent right to life. This right shall*

be protected by law. No one shall be arbitrarily deprived of his life») – ст. 6 (курсив наш. – Б. О.) [2].

Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину від 4 квітня 1997 року і визначено, що «інтереси та благополуччя окремої *людини* превалюють над виключними інтересами усього суспільства або науки» «the interests and welfare of the *human being* shall prevail over the sole interest of society or science» – ст. 2 (курсив наш. – Б. О.) [3].

Статтю 10 Конвенції про права інвалідів від 6 грудня 2006 року, яка присвячена праву на життя, проголошено, що «держави-учасниці підтверджують, що *кожна людина* має невід'ємне право на життя і вживають усіх необхідних заходів для забезпечення його ефективного здійснення інвалідами нарівні з іншими» («States Parties reaffirm that every *human being* has the inherent right to life and shall take all necessary measures to ensure its effective enjoyment by persons with disabilities on an equal basis with others») (курсив наш. – Б. О.) [4].

Іноді для позначення людини як частини загальної людської спільноти вживають загальні терміни «everyone» (кожен), «all» (усі), «no one» (жоден): «*кожна людина* має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність» («*everyone* has the right to life, liberty and security of person») – ст. 3, «*усі люди* рівні перед законом і мають право, без будь-якої різниці, на рівний їх захист законом» («*all* are equal before the law and are entitled without any discrimination to equal protection of the law») – ст. 7 [1]; «*нікого* не може бути умисно позбавлено життя інакше ніж на виконання смертного вироку суду, винесеного після визнання його винним у вчиненні злочину, за який закон передбачає таке покарання» («*no one* shall be deprived of his life intentionally save in the execution of a sentence of a court following his conviction of a crime for which this penalty is provided by law») – ст. 2 (курсив наш. – Б. О.) [5].

У сфері міжнародного та національного права (теорії держави і права, конституційного, цивільного, кримінального тощо) поняття «людина» і «життя» є тісно взаємопов'язаними. Однак неправильне їх тлумачення часто призводить до правових колізій. Захист життя людини постає головним обов'язком держави. Проте, якщо визнання прав людини закріплюють за

«людиною», то важливо визначити юридичному контексті, хто саме належить до цієї категорії.

У юриспруденції поняття «життя» як природний процес трансформується в одне з прав людини, нівелюючи його первинне біологічне значення, попри те, що цю категорію, навіть у правовому вимірі, потрібно розглядати як комплексну біологічну, соціальну та філософську.

Позбавлення життя не завжди тотожне за правовими наслідками позбавлення права на життя, адже права можна позбавити лише того, хто ним був наділений. Якщо право не було надано певному суб'єктові, то це означає, що його не було порушено. Таким чином, не можна притягти до відповідальності за порушення того права, якого не було надано.

Водночас від законодавчого встановлення права на життя не залежить природна можливість жити. Життя як процес держава може контролювати лише опосередковано, штучно регулюючи демографічні показники народжуваності та смертності. Тому трансформація можливості жити на «право» є формальним юридичним супроводом цього природного процесу. Право жити і поняття «право на життя» не є тотожними: перше варто визначати як природний процес, що не залежить від волі законодавця, а друге – як право, яке прагне визначити та контролювати держава.

Аналогічна ситуація пов'язана з поняттям людини, життя якої залежить від волі законодавця, зокрема від визнання за нею цього права (наділення цим правом *de jure*), причому з конкретного моменту, зазвичай від народження, а не від моменту зачаття.

Із розвитком інноваційних технологій у сфері біології та медицини поняття «людина» наповнюють новим змістом, яке зокрема передбачає визначення особливостей функціонування людського організму на пренатальній стадії розвитку людини, а також у різних критичних станах (кома, клінічна смерть, летаргічний сон тощо).

На сучасному етапі обсяг прав людини (їх наявність чи відсутність залежить від відповіді на запитання: «Коли зароджується людське життя?») Передусім це стосується права на життя як фундаментального та найпершого права людини.

Гіпотеза, згідно з якою припускають можливість перетворення людини на особу в певний період її розвитку, на нашу думку, є хибною, оскільки людина до свого народження не

може не бути людиною. На жаль, такі помилкові висновки впливають на законодавче визначення (в кожній країні індивідуально) терміна вагітності, до якого легально дозволено робити аборти. Таким чином, необхідно визначити: чи можна стверджувати, що так само, як визначення терміна «аборт» у різних країнах відрізняється, може відрізнитись й момент, коли «потенційна людина» стає «людиною», яку захищає закон? З якого періоду розвитку людину можна визнавати «людиною» у контексті міжнародного права? Чи правомірно захищати законом людину лише з моменту народження? Чи є процес народження достатньою обставиною для позбавлення її фундаментальних прав людини до цього моменту? Майбутня дитина в лоні жінки (*in utero*) або запліднена (*in vitro*) є живою людською істотою. Після народження людська істота залишається людиною, а не стає нею. Вона є людською особою, унікальною особистістю, яка наділена гідністю людини ще до моменту народження. Відповідно, потенціали людини як особи не виключають самого статусу її як людини.

Європейський Суд з прав людини у справі *Vo v. France* від 8 липня 2004 року постановив, що «ембріон/плід належить до людського роду» («*the human race*») [6]. Таким чином, він є представником виду *homo sapiens*, а отже – людиною («*human being*»). Відповідно до вищесказаного, ще не народжена дитина – це людина, а тому до неї можна застосовувати поняття прав людини («*human rights*») (курсив наш. – Б. О.).

У преамбулі Декларації прав дитини від 20 листопада 1959 року зазначено, що «дитина внаслідок її фізичної та розумової незрілості потребує спеціальної охорони і піклування, зокрема належного правового захисту, до і після народження». Також, згідно з принципом 2, у процесі ухвалення законів «головною метою має бути найкраще забезпечення інтересів дитини». Принцип 5 зазначеної Декларації вказує на те, що «дитині мають бути забезпечені спеціальні режим, освіта і піклування, необхідні, з огляду на її особливий стан» [7]. Таким чином, якщо до моменту свого народження дитина є неповносправною фізично, психічно або соціально, вона є людиною лише відповідно до того факту, що міжнародне право визнає її дитиною.

У преамбулі Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року з метою проголошення гідності, рівності та

невід'ємності прав усіх членів суспільства ст. 1 проголошено, що «дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку» («*a child means every human being below the age of eighteen years*»). Окрім цього, у ст. 6 зазначено, що «держави-учасниці визнають, що кожна дитина має невід'ємне право на життя; держави-учасниці докладають максимум зусиль для забезпечення виживання і здорового розвитку дитини» («*states parties recognize that every child has the inherent right to life; states parties shall ensure to the maximum extent possible the survival and development of the child*») (курсив наш. – Б. О.) [8].

ЮНІСЕФ зосереджує увагу міжнародної спільноти на тому, що Конвенція про права дитини змінила підхід і ставлення до дітей, як до людей з певним набором прав, а не пасивних об'єктів догляду та милосердя («*The Convention changed the way children are viewed and treated – i.e., as human beings with a distinct set of rights instead of as passive objects of care and charity*»), наголошуючи на тому, що дитина є саме людською істотою («*human beings*»), а не об'єктом («*object*») [9].

Потрібно наголосити на застереженні, висловленому Аргентинською Республікою під час підписання та ратифікації вищезазначеної Конвенції відносно ст. 1, про те, що для посилення головного принципу якнайкращих інтересів дитини цю статтю мають тлумачити так: «дитиною є кожна людська істота з моменту зачаття до 18 років» («*a child means every human being from the moment of conception up to the age of 18*») (курсив наш. – Б. О.) [10].

Згідно з Американською конвенцією про права людини від 22 листопада 1969 року) у ч. 1 ст. 4, що стосується права на життя, визначено «кожна людина має право на повагу до свого життя. Це право має захищатися законом із моменту зачаття. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя» («*every person has the right to have his life respected. This right shall be protected by law and, in general, from the moment of conception. No one shall be arbitrarily deprived of his life*») (курсив наш. – Б. О.) [11]. Тобто людиною («*person*») визнається жива істота від моменту зачаття.

Також треба зазначити, що тіло людини як її фізична оболонка потребує законодавчого режиму охорони від протиправних втручань і посягань як за життя, так і після смерті. Хоча момент виникнення життя є досі суперечливим у контексті

юриспруденції (у законодавчому полі різних країн), то момент смерті людини є неоднозначним: його визначають смертю мозку. Проте питання поводження з тілом людини після її смерті тісно пов'язано з моментом початку життя, оскільки тіло мертвої людини підпадає під юридичний захист. Тіло живої людини (дитини до моменту її народження на пренатальній стадії розвитку) потребує не меншого захисту. Питання поводження з тілом людини після її смерті є досить важливим, навіть за життя людини. Наприклад, добровільність (вільне волевиявлення) донорства можна визначити лише за життя людини, хоча воно стосується розпорядження її тілом вже після смерті. На нашу думку, все, що стосується поводження з тілом людини після її смерті має вирішуватися за життя (наприклад, документальне оформлення презумпції згоди/незгоди щодо проведення трансплантації). За аналогією потрібно вирішувати питання узгодження із матір'ю (отримання її дозволу) використання тіла абортованої дитини як біоматеріалу (для отримання стовбурових клітин, проведення медичних дослідів тощо).

На те, що гідність людини потрібно берегти не лише впродовж життя, а й після смерті вказує наявність законодавчого закріплення (на рівні особистих немайнових прав) необхідності шанобливого ставлення до людини, яка померла, зокрема до її тіла та місця поховання в ст. 298 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року [12]. Відповідно до законодавства, необхідно забезпечити поховання та захист законом від глузу тіла померлої людини, зокрема недоторканність її тіла від незаконної (недобровільної) трансплантації органів, а також від глузу над місцем її поховання тощо.

У додатковому протоколі до Конвенції про права людини та біомедицину щодо трансплантації органів і тканин людського походження від 24 січня 2002 року № ETS 186 людину визначено спільним поняттям «person» з розрізненням чи вона жива «living person», чи померла «deceased person». У статті 9, яка визначає загальне правило вилучення органів і тканин вказано, що таке вилучення «у *живої особи* може бути здійснене виключно з лікувальною метою для одержувача та якщо немає придатного органу або тканини від *померлої особи* й відсутні інші альтернативні лікувальні методи з аналогічною ефективністю» («removal of organs or tissue from a *living person* may be carried out solely for the therapeutic benefit of the recipient and where there is no

suitable organ or issue available from a *deceased person* and no other alternative therapeutic method of comparable effectiveness») (курсив наш. – Б. О.) [13].

Життя як процес триває як до, так і після народження, припиняючись лише смертю людини. Таким чином, протягом кожного з цих періодів людина має право називатися «людиною».

Поняття «людина» є комплексною науковою категорією і не може обмежуватися суто юридичним змістом. Однозначне наукове визначення поняття «людина» є комплексним міждисциплінарним завданням для правової науки, філософії, філології, біології, медицини, ембріології тощо. Від правильного визначення зазначеного поняття залежить підхід до розуміння сутності багатьох проблем, що мають юридичне значення (проведення наукових експериментів, абортів, активної та пасивної евтаназії тощо). Однозначне тлумачення цього терміна надасть можливість уникнути суперечностей щодо легальності вищезазначених дій.

Питання права людини на життя має ґрунтуватися не лише на понятті «людина», а й «життя» (його змісті, межах, можливості примусового чи добровільного обмеження тощо), адже позитивним обов'язком кожної держави є захист саме життя людини. Позбавлення людини її права жити (у результаті наукової недосвідченості) принижує людську гідність, оскільки життя постає природним процесом, що не може залежати від волі законодавців, а право на життя є вродженим, а не набутим.

Розгляд поняття «людина» в контексті його поєднання з суб'єктивним моментом виникнення життя (залежно від різниці національного законодавства країн світу) та 100 % до моменту народження є науково хибною концепцією, оскільки фактично не існує моменту, коли дитина на пренатальній стадії свого розвитку стає людиною. Так само момент народження не є початковою фазою перетворення «не людини» в людину, тому не може змінювати її біологічний статус. Упродовж життя також не існує моменту перетворення людини на особу. Аналогічно не може бути й зворотного процесу, за яким людина переставала б такою бути (наприклад, під час вегетативної коми). Невизначеність поняття людини позбавляє її права на захист у найбільш уразливі періоди життя. Це зумовлює необхідність закріплення не лише правового статусу ембріону (плоду), а й людини загалом.

Таким чином, юридична однозначність цього поняття має ґрунтуватися винятково на об'єктивних наукових даних про людину, які мають бути визначальними для міжнародного законодавства. Це дасть змогу уникнути розбіжностей у тлумаченні зазначеної категорії. Саме в такому разі міжнародні документи будуть мати універсальний характер, а рішення міжнародних органів будуть обов'язковими для виконання усіма країнами, які підпадають під їх юрисдикцію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The Universal Declaration of Human Rights, proclaimed by the United Nations General Assembly in Paris on December 10, 1948 (General Assembly resolution 217 A) [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>. – Title from the screen.

2. International Covenant on Civil and Political Rights, adopted by General Assembly resolution 2200A (XXI) of December 16, 1966, entry into force March 23, 1976 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/ccpr.pdf>. – Title from the screen.

3. Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine [Electronic resource] : Convention on Human Rights and Biomedicine Oviedo of April 4, 1997. – Mode of access: <https://rm.coe.int/168007cf98>. – Title from the screen.

4. Convention on the Rights of Persons with Disabilities and its Optional Protocol was adopted by the General Assembly resolution A/RES/61/106 on December 13, 2006, and was opened for signature on March 30, 2007 [Electronic resource]. – Mode of access: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/500/79/PDF/N0650079.pdf?OpenElement>. – Title from the screen.

5. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (Rome) of November 4, 1950 [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf. – Title from the screen.

6. Case *Vo v. France* [Electronic resource] // The official Website of the European Court of Human Rights. – Mode of access:

<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61887>. – Title from the screen.

7. Declaration of the Rights of the Child, proclaimed by General Assembly Resolution 1386 (XIV) of November 20, 1959 [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.unicef.org/malaysia/1959-Declaration-of-the-Rights-of-the-Child.pdf>. – Title from the screen.

8. Convention on the Rights of the Child. Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 44/25 of November 20, 1989 entry into of September 2, 1990, in accordance with article 49 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx>. – Title from the screen.

9. The Convention on the Rights of the Child is the most rapidly and widely ratified international human rights treaty in history [Electronic resource] // The official Website of the UNICEF. – Mode of access: <https://www.unicef.org/crc/>. – Title from the screen.

10. Reservations, Declarations and Objections Relating to the Convention of the Rights of the Child. CRC/C/2/Rev.3. of July 11, 1994 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPRiCAqhKb7yhsqBskvTOS5ZUQMAXv8YLYoFTQrxhHSS7dDJIndZ5DTCo0OcYJfM0dzw9K%2FcG6vrSiqZdicU71As75Z0Pe6sQp2E%3D>. – Title from the screen.

11. American Convention on Human Rights, signed at the Inter-American Specialized Conference on Human Rights, San Jos, Costa Rica of November 22, 1969 [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.hrcr.org/docs/American_Convention/oashr.html. – Title from the screen.

12. Цивільний Кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. – Назва з екрана.

13. Additional Protocol to the Convention on Human Rights and Biomedicine concerning Transplantation of Organs and Tissues of Human Origin of January 24, 2002 (Strasbourg) [Electronic resource]. – Mode of access: <https://rm.coe.int/1680081562>. – Title from the screen.

REFERENCES

1. *The Universal Declaration of Human Rights, proclaimed by the United Nations General Assembly in Paris on December 10, 1948 (General Assembly resolution 217 A)*. Retrieved from <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>.
2. *International Covenant on Civil and Political Rights, adopted by General Assembly resolution 2200A (XXI) of December 16, 1966, entry into force March 23, 1976*. Retrieved from <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/ccpr.pdf>.
3. *Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine*. Convention on Human Rights and Biomedicine Oviedo of April 4, 1997. Retrieved from <https://rm.coe.int/168007cf98>.
4. *Convention on the Rights of Persons with Disabilities and its Optional Protocol was adopted by the General Assembly resolution A/RES/61/106 on December 13, 2006, and was opened for signature on March 30, 2007*. Retrieved from <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/500/79/PDF/N0650079.pdf?OpenElement>.
5. *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (Rome) of November 4, 1950*. Retrieved from http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf.
6. *Case Vo v. France. The official Website of the European Court of Human Rights*. Retrieved from <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61887>.
7. *Declaration of the Rights of the Child, proclaimed by General Assembly Resoluton 1386 (XIV) of November 20, 1959*. Retrieved from <https://www.unicef.org/malaysia/1959-Declaration-of-the-Rights-of-the-Child.pdf>.
8. *Convention on the Rights of the Child. Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 44/25 of November 20, 1989 entry into of September 2, 1990, in accordance with article 49*. Retrieved from <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx>.
9. *The Convention on the Rights of the Child is the most rapidly and widely ratified international human rights treaty in history*. The official Website of the UNICEF. Retrieved from <https://www.unicef.org/crc/>.
10. *Reservations, Declarations and Objections Relating to the Convention of the Rights of the Child. CRC/C/2/Rev.3. of July 11, 1994*. Retrieved from <http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPFPRICAqhKb7yhsqBskvTOS5ZUQMAXv8YLyoFTQrxfHSS7dDJIndZ5DTCo0OcYJfM0dzw9K%2FcG6vrSiqZdicU71As75Z0Pe6sQp2E%3D>.
11. *American Convention on Human Rights, signed at the Inter-American Specialized Conference on Human Rights, San Jos, Costa Rica of November 22, 1969*. Retrieved from http://www.hrcr.org/docs/American_Convention/oashr.html.
12. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: vid 16 sich. 2003 r. No.435-IV [The Civil Code of Ukraine from January 16, 2003, No.435-IV]. (n.d.). zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukrainian].
13. *Additional Protocol to the Convention on Human Rights and Biomedicine concerning Transplantation of Organs and Tissues of Human Origin of January 24, 2002 (Strasbourg)*. Retrieved from <https://rm.coe.int/1680081562>.

Стаття надійшла до редколегії 19.10.2017

Ostrovsk B. – *Ph.D in Law, Associate Professor of the Department of Law of the Kyiv National Linguistic University, Kyiv, Ukraine*

The Right to be Human

The concept of a human is fundamental to many sciences, including law. It is the basis of all international legal acts, both universal and regional (conventions, declarations, resolutions, etc.). That is why the concept of a «human» (as a biological and social being) must be defined precisely and unambiguously in the theory of law. There is no unified definition of this conception of international law that makes it possible to interpret it arbitrarily at the level of national law. That is why the settlement of internationally unified terminology will help avoid disagreements that exist on the national level to address many human rights issues.

The concept of a «human» is a complex scientific category and therefore cannot be limited to purely legal content. An unambiguous scientific definition of a «human» is a complex interdisciplinary task for legal science, philosophy, philology, biology, medicine, embryology and others. From the correct definition of the concept of a «human» depends an approach of the understanding the essence of many issues that have legal significance (conducting scientific experiments, abortions, active and passive euthanasia, etc.). Unambiguous interpretation of this concept will avoid contradictions regarding the legality of the above-mentioned actions.

The issue of the human right to life should be based not only on the concept of a «human», but also on «life» (its content, limits, possibilities of compulsory or voluntary restrictions, etc.), because of the positive duty of each state is to protect human life. Depriving a human of his/her right to live (as a result of scientific inexperience) a degrades human dignity, since life is a natural process that cannot depend on the will of the legislators, and the right to life is congenital rather than acquired natural human right.

The binding of the concept of a «human» to the subjective moment of life incipience (depending on the difference in the national law of the countries of the world) and 100 % by the time of birth is a scientifically false concept.

Since there is no moment when a child in the womb (at the prenatal stage of his development) becomes a person. Similarly, the moment of birth is not the initial phase of transforming the «non-human» into a person and does not change the biological status of a person. Throughout life, there is also no moment in person-to-person transformation. Similarly, there is no reverse process by which a person/human would cease to be a person/human (for example, during a vegetative coma).

Uncertainty of the concept who is a «human» deprives a «human» the right to protection during the most critical periods of life. Therefore, it requires fixing not only of the legal status of an embryo (fetus), but of a person in general.

Consequently, the legal unambiguousness of this concept should be based solely on objective scientific data onto a human, which should be the basis of international law, thus avoiding differences in its interpretation. Then the international documents will be truly universal, and the decisions on the international bodies will be binding on all countries that fall under their jurisdiction.

Keywords: human being, human, person, human right, life, right to life.